

Лабораторна робота № 3

Тема «Дослідження чутливості вимірювача температури шкірних покривів з резистивним сенсором»

Мета роботи: вивчити принципи побудови вимірювачів із резистивними сенсорами, які працюють із диференціальною схемою посилення

3.1 Короткі теоретичні відомості

Резистивні рецептори знаходять широке застосування в медичній апаратурі. Наприклад при побудові реографів, пневмографів, реоплетизмограф і вимірювачів температури застосовують неврівноважені мости з резистивними сенсорами і диференціальними схемами посилення.

Як сенсори температурних впливів або термометрів опору застосовуються прилади з чистих металів (платина, нікель, мідь) та напівпровідникові терморезистори. Розроблені резистивні датчики, у яких постійна часу становить кілька секунд.

Поширеною схемою підключення резистивних сенсорів є мостова схема змінного струму, рис. 3.1.

Опір сенсора підключено до схеми простого дільника напруги E . З метою забезпечення високої диференціальної чутливості потрібно вибрати $R1 \approx R2$. При цьому напруга на опорі приблизно дорівнює $E/2$. З метою отримання характеристики, що проходить через нульову точку, рис. 3.1 б використовують другий дільник напруги E у вигляді резисторів $R3R4$. Напруги на резисторах $R2$ і $R4$ при балансі моста однакові та вихідна напруга дорівнює нулю. Величина вихідної напруги моста U дорівнює:

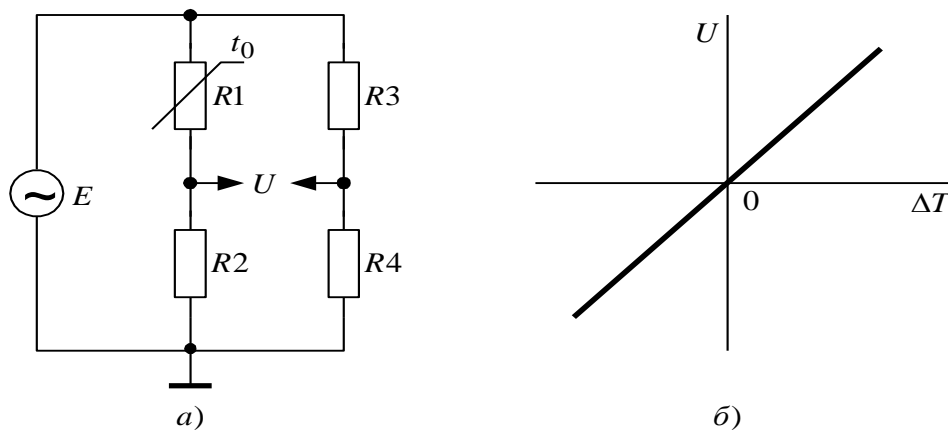

Рисунок 3.1 Мостова схема підключення резистивного сенсора а) та графік напруги на виході б)

$$U = E \cdot \frac{R1 \cdot R4 - R2 \cdot R3}{(R1 + R2) \cdot (R3 + R4)} \quad (3.1)$$

Умова балансу моста відповідає нульовій вихідній напрузі.

$$R1 \cdot R4 - R2 \cdot R3 = 0 \quad \text{або} \quad R1 \cdot R4 = R2 \cdot R3 \quad (3.2)$$

При змінах температури ΔT та опорі сенсора $R1$ щодо деякого значення $R0$ напруга на виході моста змінюється щодо нуля, рис. 3.1, б.

Справді, опір резистивного сенсора $R1$ змінюється під впливом температури T згідно із законом:

$$R1 = R0 \cdot (1 + \alpha \cdot T) = R0 + R0 \cdot \alpha \cdot T \quad (3.3)$$

Щоб дослідити характеристику вихідної напруги з рис. 3.1 б, коли міст спочатку збалансований за значенням $R1 = R0$, введемо його значення (3.3) у формулу (3.2):

$$(R0 + R0 \cdot \alpha \cdot T) \cdot R4 - R2 \cdot R3 = R0 \cdot R4 - R2 \cdot R3 + R0 \cdot \alpha \cdot T \cdot R4 = 0$$

Враховуючи те, що міст був збалансований згідно R_0 з формулами (3.2) та (3.1) можна знайти значення вихідної напруги у вигляді:

$$U \cong E \cdot \frac{\alpha \cdot R_0 \cdot R_4 \cdot T}{(R_1 + R_2) \cdot (R_3 + R_4)} = K_1 \cdot T \quad (3.4)$$

Тут коефіцієнт K_1 визначає постійний множник. Незважно помітити, що зміни вихідної напруги ΔU визначаються як:

$$\Delta U = K_1 \cdot \Delta T \quad (3.5)$$

Ця невелика напруга не перевантажує підсилювач за амплітудною характеристикою та дозволяє отримати високе значення підсилення та чутливість приладу.

Мостова схема дозволяє зменшити вплив опору r з'єднувальних проводів на похибки вимірювань під час використання трипроводної схеми підключення резистивного сенсора. Така схема показана на рис. 3.2.

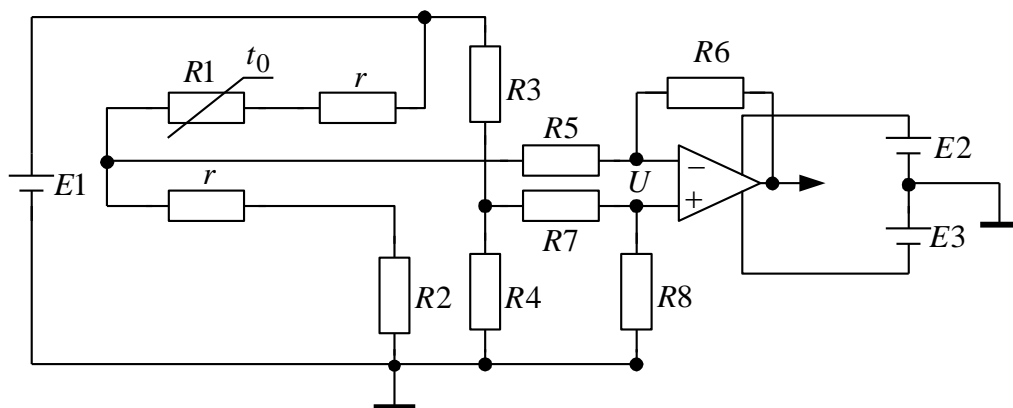

Рисунок 3.2- Схема підключення сенсора

Тут резистори r підключені в два різні плечі моста, компенсуючи вплив двох проводів підключення, третій провід підключений у діагональ і має невеликий вплив на точність. Крім того, мостова схема забезпечує зменшення впливу нестабільності напруги живлення E на вихідний сигнал. Це добре видно з формули (3.1) при балансі моста.

Чутливість схеми ξ можна знайти за такою формулою:

$$\xi = \frac{\Delta U_{\text{вих}}}{\Delta R_{\text{сен}}} \quad (3.6)$$

Далі на підставі формули (3.3) слід перейти від зміни опору сенсора $\Delta R_{\text{сен}}$ до зміни температури ΔT та підставити у формулу (3.6).

Вихідний сигнал підсилювача подається на вхід АЦП або схеми індикації.

3.2 Порядок виконання роботи

1. Зібрати схему, показану на рис. 3.3 в програмному середовищі Electronics Workbench, Every Circuit (<https://everycircuit.com/app/>), Falstad (<https://www.falstad.com/circuit/circuitjs.html>), або іншому середовищі для побудови електричних схем.
2. Схема містить міст $R1...R4$. Для зручності зміни опору сенсора введено потенціометр $R5$. Міст живиться синусоїдальною напругою E . Для вимірювання напруги на плечах моста застосовані вольтметри $V1$ і $V2$. Вихідна напруга розбалансу вимірюється вольтметром $V3$. Ця напруга подається на операційний підсилювач $DA1$, коефіцієнт посилення якого визначається формулою:

$$K_U = -\frac{R7}{R6} \quad (3.7)$$

Вихідна напруга ОП вимірюється вольтметром $V4$. Для зручності контролю та спостереження перевероту фази вихідного сигналу

застосований двоканальний осцилограф, підключений до джерела живлення та виходу схеми.

Спостереження АЧХ виконується за допомогою вимірювача ВЧХ.

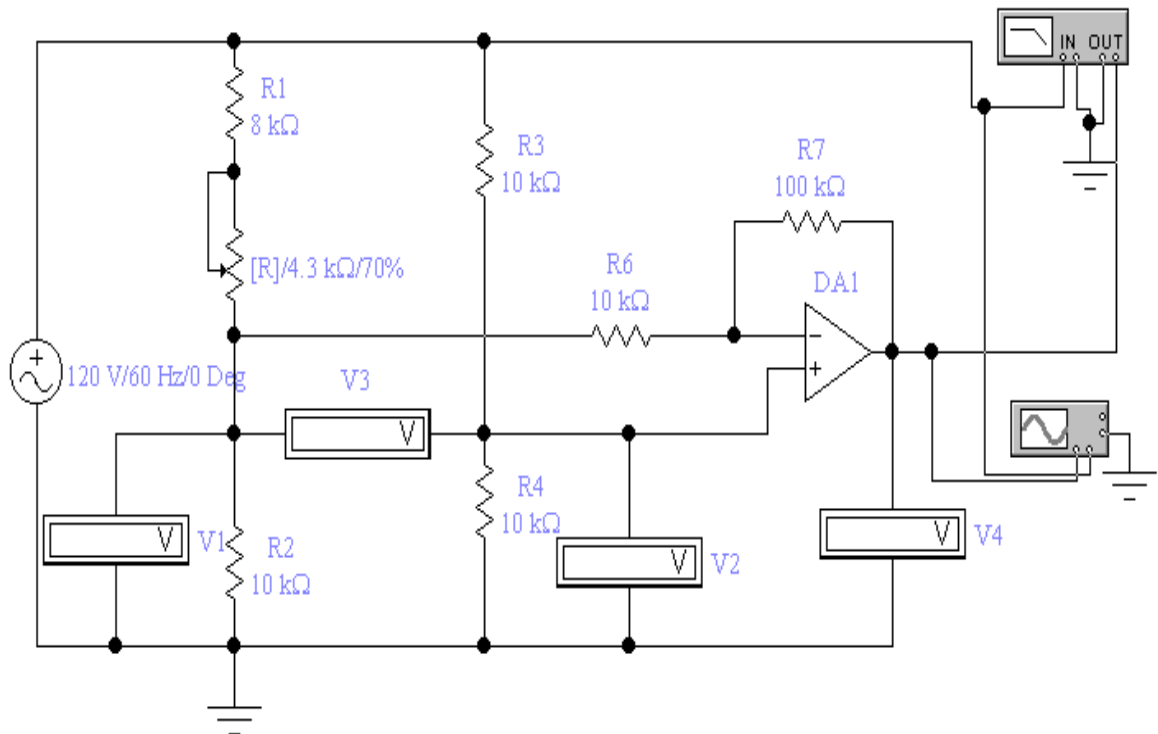

Рисунок 3.3 - Схема для проведення експерименту

3. Встановити наступні значення параметрів схеми: $R_2 = R_3 = R_4 = 10\text{кОм}$, $R_1 = 8\text{кОм}$, $R_5 = 4,3\text{кОм}$, $R_6 = 10\text{кОм}$, $R_7 = 200\text{кОм}$, $C = 100\text{нФ}$. Встановити частоту f та напругу джерела живлення мосту $f = 500\text{Гц}$, $E = 10\text{В}$.
4. Викликати панель ІЧХ та перевірити відповідність частоти f робочій смузі підсилювача сигналу. Межі смуги пропускання записати.
5. Викликати панель вольтметра V_3 та збалансувати міст. Для цього змінювати опір R_5 до положення, при якому $V_3 = V_4 = 0$. Значення опору R_5 записати та підрахувати величину опору плеча R_1, R_5 при балансі.

Виміряти та зіставити напруги $V1$ та $V2$. Спостерігати сигнали на осцилографі.

- Виміряти зміни напруги $V3$, $V4$ на вході та виході при зміні опоры сенсора. Для цього змінювати $R5$ проходячи точку балансу. Результати вимірів занести до таблиці 3.1.

Таблиця 3.1- Зміни напруги на вході та виході схеми при зміні опоры

Напруга, В	Значення опоры $R5$, $\kappa\Omega$									Доповнення
	0,5	1	1,5	1,8	2	2,2	2,5	3	3,5	
$U1$										Баланс при $R5 =$ $K_U =$
$U2$										
$U3$										
$U4$										

- Збільшити посилення до 100, встановивши $R7 = 1M\Omega$. Повторити випробування за пунктом 4.
- Спостерігати за ВЧХ звуження смуги пропускання зі збільшенням ємності фільтра, встановивши $C = 0,01\mu\Phi$.

3.3. Контрольні питання

- Як розрахувати диференційну чутливість схеми?
- Як розрахувати диференційну чутливість сенсора?
- Як залежить діапазон вимірюваних температур від коефіцієнта посилення схеми?
- Які види помилок та фактори впливають на точність виміру?
- Як можна і необхідно вимірювати смугу пропускання частотою?